

ris; sed in perfectione vitæ, & sinceritate (9) conscientiæ: & virginitas fecunditati præfertur, & sacerdotibus continentia indicitur.

De virginitate mentis, & carnis.

Melior est autem virginitas mentis quam carnis. Unde Ambrosius Lib. II. de virginibus in medio. „Tolerabilius est mentem virginem quam carnem habere. Utrumque bonum est, si liceat. (10) Si non liceat, saltem non casti homini, sed deo simus... (11) Virgo prostitui potest, adulterari non potest: nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem: (12) „Non potest caro ante corrumpi, nisi mens ante fuerit corrupta. Item Isidorus Lib. II. Synonymorum. „Non potest corpus corrumpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Munda enim à contagione anima, caro non peccat. In fine hujus capituli aperitur, quomodo verum sit, nisi anima prius fuerit corrupta, corpus non posse corrumpi, scilicet peccato. Illu etiam Augustini (de bono conjug. cap. xvi.) advertendum est. Sicut, inquit, satius est mori fame, quam idolothytis vesci; ita satius est defungi sine liberis quam ex illicito coitu stirpem quærere. Undecumque vero nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum recte colant, honesti, & salvi erunt. Semen enim ex qualicumque homine Dei creatura est, & eo male utenti male erit, non ipsum aliquando malum est.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de bonis matrimonii, hic ostendit quomodo hæc bona erant in matrimonio antiquorum: & dividitur in partes duas. In prima ostendit quomodo erant matrimonio patrum ante legem: in secunda quomodo erant in matrimonio tempore legis celebrato, ibi: *Legis vero tempore interdixit Moyses carnalem copulam fieri cum matre &c.* Prima in duas. In prima ostendit quod ante legem patres licite plures uxores habuerunt. In secunda inquirunt quomodo cum pluralitate uxorum bonum fidei servatur, ibi: *Si quis opponat quod fidem thori non servabant illi patres, dicimus &c.* Circa primum tria facit. Primo movet quæstionem. Secundo determinat eam, ibi: *Ad quod dicimus &c.* Tertio solutionem per auctoritatem confirmat, ibi: *De hoc Augustinus sic ait &c.* & circa hoc duo facit. Primo inducit auctoritatem ad principale propositum probandum, quod scilicet illorum essent conjugia licita qui plures habebant uxores. Secundo ostendit quod etiam erant tanti meriti sicut est virginitas nostri temporis, ibi: *Quod vero castitas virginalis non præferatur in merito conjugali castitati Abrahamæ, Augustinus ostendit.*

Legis vero tempore interdixit Moyses carnalem copulam fieri cum matre, cum noverca &c. Hic determinat de matrimonio tempore legis celebrato, & circa hoc tria facit. Primo ostendit quomodo per legem Moysi matrimonium fuit determinatum & quantum ad legitimarum personarum determinationem, & quantum ad separationem. Secundo inquirunt, utrum tempore legis liceret plures habere uxores, ibi: *Sed numquid sub lege licebat habere plures uxores?* Tertio ex consequenti de virginitate determinat, ibi: *Melior est autem virginitas mentis quam carnis.*

QUÆSTIO I.

Hic est triplex quæstio. Prima de pluralitate uxorum. Secunda de libello repudii. Tertia de virginitate.

Circa primum quærentur tria.

Primo. An habere plures uxores sit contra legem naturæ.

Secundo. Utrum fuerit licitum.

Tertio. Utrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

(9) *Al. scientiæ.* (10) *Al. Si enim.* (11) *Nicolai:* & inferius. (12) *Nicolai:* ad virginem lapsam cap. 17.

ARTICULUS I.

Utrum habere plures uxores sit contra legem naturæ.

III. cont. Gent. cap. cxxiv.

1. **A**d primum sic proceditur. Videtur quod habere plures uxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim juri naturali non præjudicat. Sed habere plures uxores non erat, quando mos erat, ut ab Augustino in littera habetur. Ergo habere plures uxores non est contra legem naturæ.

2. **P**ræterea. Quicumque facit contra legem naturæ, facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ. Sed Augustinus dicit, quod habere plures uxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum. Ergo habere plures uxores non est contra legem naturæ.

3. **P**ræterea. Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem. Sed unus potest ex pluribus prolem accipere, plures fecundando. Ergo non est contra legem naturæ habere plures uxores.

4. **P**ræterea. Jus naturale est quod natura omnia animalia docuit; ut in principio Digestorum dicitur. Sed natura non docuit hoc omnia animalia, quod sit una, cum unus unum mas in multis animalibus pluribus feminis conjugatur. Ergo non est contra legem naturæ habere plures uxores.

5. **P**ræterea. Secundum Philosophum in XV. de animalibus (sive I. de gener. animal. cap. xx. & xxi.) in generatione prolis mas se habet ad feminam sicut agens ad patiens, & artifex ad materiam. Sed non est contra ordinem naturæ quod unum agens in plura patientia agat, aut unus artifex ex diversis materiis operetur. Ergo nec est contra legem naturæ quod unus mas plures uxores habeat.

6. **S**ed contra. Illud præcipue videtur esse de jure naturali quod homini in ipsa institutione humanæ naturæ est inditum. Sed quod sit una unus, in ipsa institutione humanæ naturæ est ei inditum, ut patet Genes. 11. 24. *Erunt duo in carne una.* Ergo est de lege naturæ.

7. **P**ræterea. Contra legem naturæ est quod homo se ad impossibile obliget, & ut quod uni datum est, alteri detur. Sed homo contrahens cum una uxore, sui corporis potestatem ei tradit, ut necesse sit reddere debitum cum petierit. Ergo contra legem naturæ est, si postea alteri potestatem sui corporis

tradat: quia non posset simul utrique reddere debitum, si simul peterent.

8. **P**ræterea. De lege naturæ est, quod tibi non vis fieri, ne alteri feceris. Sed vir nullo modo vellet quod uxor alium virum haberet. Ergo contra legem naturæ faceret, si uxorem aliam superinduceret.

9. **P**ræterea. Quidquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ. Sed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad virum naturalis est: quia in omnibus invenitur. Cum ergo zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quod contra legem naturæ sit quod plures uxores habeant unum virum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod omnibus rebus naturaliter insunt quedam principia quibus non solum operationes proprias efficiere possunt, sed quibus etiam eas convenientes fini suo reddant, sive sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis, sive consequantur ex natura speciei, ut magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, & attrahere ferrum ex natura speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturæ sunt principia actionum ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ procedunt convenientes fini; ita in his quæ cognitionem participant, principia agendi sunt cognitio, & appetitus: unde oportet quod in vi cognoscitiva sit naturalis conceptio, & in vi appetitiva naturalis inclinatio, quibus operatio conveniens generis, sive speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cetera animalia rationem finis cognoscit, & proportionem operis ad finem; ideo naturalis conceptio ei indita, qua dirigatur ad operandum convenienter, lex naturalis, vel jus naturale dicitur; in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur. Bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad operandum convenienter actiones magis quam reguntur quasi proprio arbitrio agentia. Lex ergo naturalis nihil est aliud quam conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad convenienter agendum in actionibus propriis, sive competant ei ex natura generis, ut generare, comedere, & hujusmodi; sive ex natura speciei, ut ratiocinari, & similia. Omne autem illud quod actionem inconvenientem reddit fini quem natura ex opere aliquo intendit, contra legem naturæ esse dicitur. Postest autem actio non esse conveniens fini vel principali, vel secundario; & sive sic, sive sic, hoc contingit dupliciter. Uno modo ex aliquo quod omnino impedit finem, ut nimia superfluitas, aut defectus comestionis impedit salutem corporis quasi principalem finem comestionis; & bonam habitudinem in negotiis exercendis, quæ est finis secundarius. Alio modo ex aliquo quod facit difficilem, aut minus decentem perventionem ad finem principalem, vel secundarium, sicut inordinata comestio quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconveniens fini, quasi omnino prohibens finem principalem, directe per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ, quæ sunt in operabilibus, sicut sunt communes conceptiones in speculativis. Si autem sit inconveniens fini secundario quocumque modo, aut etiam principali, ut faciens difficilem, vel minus congruam perventionem ad ipsum; prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis, quæ ex primis derivantur, sicut conclusiones in spe-

culativis ex principiis per se notis fidem habent: & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem, & educationem: qui quidem finis competit homini secundum naturam generis: unde & aliis animalibus est communis, ut dicitur in VIII. Ethicor. cap. xiv. vel xv. & sic bonum matrimonii assignatur proles. Sed pro fine secundario, ut dicit Philosophus, habet in nominibus solum communicationem operum quæ sunt necessaria in vita, ut supra dictum est; & secundum hoc fidem sibi invicem debent, quæ est unum de bonis matrimonii. Habet ulterius alium finem, in quantum in fidelibus est, scilicet significationem Christi & Ecclesiæ; & sic bonum matrimonii dicitur sacramentum. Unde primus finis respondet matrimonio hominis, in quantum est animal; secundus, in quantum est homo; tertius, in quantum est fidelis. Pluralitas ergo uxorum neque totaliter tollit, neque aliquo modo impedit primum finem, cum unus vir sufficiat pluribus uxoribus fecundandis, & educandis filiis ex eis natis; sed secundum finem etsi non totaliter tollat, tamen multum impedit, eo quod non facile potest esse pax in familia, ubi uni viro plures uxores junguntur, cum non possit unus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus uxoribus ad votum: & quia communicatio plurium in uno officio causat litem, sicut figuli corrixantur ad invicem, & similiter plures uxores unius viri. Tertium autem finem totaliter tollit, eo quod sicut Christus est unus, ita Ecclesia una: & ideo pater ex dictis quod pluralitas uxorum quodammodo est contra legem naturæ, & quodammodo non.

Ad primum ergo dicendum, quod consuetudo non præjudicat legi naturæ quantum ad prima præcepta ipsius, quæ sunt quasi communes animi conceptiones in speculativis; sed ea quæ ex istis trahuntur ut conclusiones, consuetudo auget, ut Tullius dicit II. Rethoricorum; & similiter minuit: & hujusmodi est præceptum legis naturæ de unitate uxoris.

Ad secundum dicendum, quod, sicut dicit Tullius, res à natura perfectas, & à consuetudine approbatas legum virtus, & religio sanxit. Unde patet quod illa quæ lex naturalis dicitur, quasi ex primis principiis legis naturæ derivata, non habent vim coactivam per modum præcepti absolute, nisi postquam lege divina, & humana sancita sunt: & hoc est quod dicit Augustinus quod non faciebant contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod jus naturale multipliciter accipitur. Primo enim jus aliquod dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum; & sic diffinit Tullius in II. Rethoricorum, dicens: *Jus naturæ est quod non opinio genuit, sed quædam innata vis inseruit.* Et quia etiam in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia sicut ex principio intrinseco, sed quia sunt à principio superiori movente, sicut motus qui sunt in elementis ex impressione corporum cælestium, naturales dicuntur, ut Commentator dicit in III. cæli, & mundi, com. xx. ideo ea quæ sunt de jure divino, dicuntur esse de jure naturali, cum sint ex impressione, & infusione superioris principii, scilicet Dei; & sic accipitur ab Isidoro (a) Lib. V. Etymol. cap. iv. & habetur in princ. Decret. qui dicit quod jus naturale est quod in lege; & in Evangelio continetur. Tertio dicitur jus naturale non solum à principio, sed à natura, quia de

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Nihil tale apud Isidorum... Sed ab initio Decreti non ut ex Isidoro, sed ex Gratiano præmittitur quod hic ex Isidoro citat.

naturalibus est. Et quia natura contra rationem dividitur, à qua homo est homo, ideo strictissimo modo accipiendo jus naturale, illa quæ ad homines tantum pertinent, etsi sint de dictamine rationis naturalis, non dicuntur esse de jure naturali; sed illa tantum quæ naturalis ratio dicitur de his quæ sunt homini, aliisque communita: & sic datur dicta definitio, scilicet: *Jus naturale est quod natura omnia animalia docuit.* Pluralitas ergo uxorum quamvis non sit contra jus naturale tertio modo acceptum, est tamen contra jus naturale secundo modo acceptum, quia jure divino prohibetur; & etiam contra jus naturale primo modo acceptum, ut ex dictis patet, quod natura dicitur animali cuilibet secundum modum convenientem suæ speciei: unde etiam quædam animalia, in quibus ad educationem proles (1) requiritur sollicitudo utriusque, scilicet maris, & femine, naturali instinctu servant conjunctionem unius ad unum, sicut patet in turture, & columba, & hujusmodi.

Ad (2) quantum patet solutio ex dictis.

Sed quia rationes in contrarium adductæ videntur ostendere quod pluralitas uxorum sit contra prima principia legis naturæ; ideo ad eas est respondendum.

Et dicendum ad sextum, quod natura humana absque omni defectu insituta est: & ideo non solum sunt ei indita illa sine quibus principalis matrimonii finis esse non potest, sed etiam illa sine quibus secundarius finis matrimonii sine difficultate haberi non posset: & hoc modo sufficit homini in ipsa sui insitulatione habere unam uxorem, ut dictum est.

Ad septimum dicendum, quod vir per matrimonium non dat sui corporis potestatem uxori quantum ad omnia, sed solum quantum ad illa quæ matrimonium requirit. Non autem requirit matrimonium ut quolibet tempore uxori petenti vir debitum reddat, nisi quantum ad id ad quod principaliter est institutum, scilicet bonum proles, & quantum sufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, in quantum est ad remedium insitutum, quod est secundarius ipsius finis, ut quolibet tempore petenti debitum reddatur: & sic patet quod accipiens plures uxores non se obligat ad impossibile, considerato principali fine matrimonii: & ideo pluralitas uxorum non est contra præcepta prima legis naturæ.

Ad octavum dicendum, quod illud præceptum legis naturæ: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris,* debet intelligi eadem proportionem servata. Non enim si prælati non vult sibi resisti à subdito, ipse subdito resistere non debet: & ideo non oportet ex vi illius præcepti, quod, si vir non vult quod uxor sua non habeat alium virum, ipse non habeat aliam uxorem: quia unum virum habere plures uxores non est contra prima præcepta legis naturæ, ut dictum est; sed unam uxorem habere plures viros est contra prima præcepta legis naturæ, eo quod per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum proles, quod est principalis matrimonii finis. In bono enim proles intelligitur non solum procreatio, sed etiam educatio, ut supra dictum est. Ipsa enim procreatio proles, etsi non totaliter tollatur, quia contingit post imprægnationem primam iterum mulierem imprægnari, ut dicitur in VII. de animalibus, cap. IV. tamen multum impeditur: quia vix potest accidere quin corruptio accidat quantum ad utrumque foetum, vel quantum ad alterum.

(1) Al. sequitur. (2) Hæc addimus ex Supplem. q. LXV. art. 1. & pro eo quod erat ad quintum, ad sextum responsum, & sic deinceps, ut objectionibus solutiones respondeant.

Sed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc quod una mulier plures maritos haberet, sequeretur incertitudo proles respectu patris, cujus cura necessaria est in educando: & ideo nulla lege, aut consuetudine est permissum unam uxorem habere plures viros, sicut è converso.

Ad nonum dicendum, quod naturalis inclinatio in appetitiva sequitur naturalem conceptionem in cognitione: & quia non est ita contra conceptionem naturalem quod vir habeat plures uxores, sicut quod uxor habeat plures viros; ideo affectus uxoris non tantum refugit consortium in viro, sicut è converso: & ideo tam in hominibus, quam in animalibus invenitur majus zelus maris ad foeminam, quam è converso.

ARTICULUS II.

Utrum habere plures uxores potuerit aliquando esse licitum.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod habere plures uxores non potuerit aliquando esse licitum. Quia secundum Philosophum in V. Ethic. cap. x. vel xii. jus naturale semper, & ubique habet eandem potentiam. Sed jure naturali prohibetur pluralitas uxorum, ut ex dictis patet. Ergo sicut modo non licet, ita neque unquam licuit.

2. Præterea. Si aliquando licuit, hoc non fuit nisi quia vel per se licitum erat, vel propter aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. Si autem secundo modo, hoc esse non potest: quia secundum Augustinum, Lib. XXVI. contra Faustum cap. 111. Deus, cum sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes quas naturæ inseruit. Cum ergo Deus naturæ inseruerit, quod sit una unius, ut dictum est art. præced. videtur quod ipse contra hoc nunquam dispensaverit.

3. Præterea. Si aliquid est licitum ex dispensatione, hoc non licet nisi illis quibus dispensatio fit. Non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta. Cum ergo omnes communiter qui volebant, plures uxores acciperent in veteri testamento, ne ex hoc reprehendebantur in lege, aut à Prophetis; videtur quod non fuerit ex dispensatione licitum.

4. Præterea. Ubi est eadem causa dispensationis, debet eadem dispensatio fieri. Sed causa dispensationis non potest alia poni quam multiplicatio proles ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est. Ergo etiam adhuc dicta dispensatio duraret, præcipue cum non legatur revocata.

5. Præterea. In dispensatione non debet prætermitti majus bonum propter minus bonum. Sed fides, & sacramentum, quæ non videntur posse servari in matrimonio quo unus pluribus uxoribus conjungitur, sunt meliora quam proles multiplicatio. Ergo intuitu hujus multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

Sed contra. Galat. 111. dicitur, quod lex propter prævaricatores posita est, ut scilicet eos prohiberet. Sed lex vetus facit mentionem de pluralitate uxorum sine aliqua ejus prohibitione, ut patet Deuter. xxi. 15. *Si habuerit homo duas uxores, &c.* Ergo habendo duas uxores non erant prævaricatores; & ita erat licitum.

Præterea. Hoc idem videtur exemplo ex sanctis pa-

tribus, qui plures leguntur habuisse uxores, cum Deo essent acceptissimi, sicut Jacob, David, & quamplures alii. Ergo aliquando fuit licitum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut ex prædictis patet, pluralitas uxorum dicitur esse contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta ejus, sed quantum ad secunda, quæ quasi conclusiones à primis præceptis derivantur. Sed quia actus humanos variari oportet secundum diversas conditiones personarum, & temporum, & aliarum circumstantiarum; ideo conclusiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt ut semper efficaciam habentes, sed in majori parte. Talis enim est tota materia moralis, ut patet per Philosophum in Libris Ethicorum: & ideo ubi eorum efficaciam deficit, licite ea prætermitti possunt. Sed quia non est facile determinare hujusmodi varietates, ideo illi ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reservatur, ut licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus ad quos legis efficaciam se non extendere debet; & talis licentia dispensatio dicitur. Lex autem de unitate uxoris non est humanitus, sed divinitus instituta, nec unquam verbo, aut litteris tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercumque pertinent: & ideo in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter sanctis patribus facta est, & per eorum exemplum ad alios derivata est eo tempore quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut major esset multiplicatio proles ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis conservandus est quam secundarius. Unde cum bonum proles sit principalis matrimonii finis, ubi proles multiplicatio necessaria erat, debuit negligi ad tempus impedimentum, quod posset in secundariis finibus evenire; ad quod removendum præceptum prohibens pluralitatem uxorum ordinatur, ut ex dictis patet.

Ad primum ergo dicendum, quod jus naturale semper, & ubique, quantum est de se, habet eandem potentiam; sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi potest variari, sicut ibidem Philosophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim, & ubique dextera est melior quam sinistra secundum naturam; sed per aliquod accidens convenit aliquem esse ambidextrum, quia natura nostra variabilis est: & similiter etiam est de naturali justo, ut ibidem Philosophus dicit.

Ad secundum dicendum, quod in Decretali quadam de divortis, cap. *Gaudemus*, dicitur, quod nunquam licuit alicui habere plures uxores sine dispensatione per divinam inspirationem habita. Nec tamen talis dispensatio datur contra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas: quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper, sed in pluribus esse, ut dictum est: sicut etiam non est contra naturam quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculose præter ea quæ frequenter solent evenire.

Ad tertium dicendum, quod qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis: & quia lex naturæ non est litteris scripta, sed cordibus impressa, propter hoc non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent, lege scripta dari, sed per internam inspirationem fieri.

Ad quartum dicendum, quod veniente Christo

fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est: & ideo non est eadem ratio dispensationis quæ erat ante Christi adventum, quando cultus Dei propagatione carnali multiplicabatur, & conservabatur.

Ad quintum dicendum, quod proles, secundum quod est bonum matrimonii, includit fidem ad Deum servandam, quia secundum quod proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonii bonum. Fides autem ad Deum servanda est potior quam fides uxori servanda, quæ ponitur bonum matrimonii, & quam significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur: & ideo non est inconveniens, si propter bonum proles aliquid detrahatur aliis duobus bonis. Nec tamen omnino tolluntur, quia & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo: quia quamvis non significetur conjunctio Christi ad Ecclesiam in quantum est una, significatur tamen distinctio graduum Ecclesiæ per pluralitatem uxorum, quæ quidem est non solum in Ecclesia militante, sed etiam in triumphante: & ideo illorum matrimonia aliquo modo significabant conjunctionem Christi ad Ecclesiam non solum militantem, ut quidam dicunt, sed etiam triumphantem, in qua sunt diversæ mansiones.

ARTICULUS III.

Utrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

III. cont. Gent. cap. cxxv.

1. AD tertium sic proceditur. Videtur quod habere concubinam non sit contra legem naturæ. Legis enim ceremonialia non sunt de lege naturæ. Sed fornicatio prohibetur Act. xv. inter alia ceremonialia legis quæ ad tempus credentibus ex gentibus imponebantur. Ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

2. Præterea. Jus positivum à naturali jure profectum est, ut Tullius dicit. Sed secundum jus positivum fornicatio simplex non prohibetur, immo potius in poenam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabuntur. Ergo habere concubinam non est contra legem naturæ.

3. Præterea. Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus, & secundum quid. Sed una mulier soluta potest dare viro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, ut utatur ea licite, cum voluerit. Ergo non est contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

4. Præterea. Quicumque utitur re sua ut vult, nemini facit injuriam. Sed ancilla est res domini. Ergo si dominus ea utatur ad libitum, non facit injuriam alicui; & ita habere concubinam non est contra legem naturæ.

5. Præterea. Quilibet potest dare alteri quod suum est. Sed uxor habet potestatem in corpore viri, ut patet I. Corinth. vii. Ergo si uxor velit, vir poterit alii mulieri conjungi sine peccato.

Sed contra. Secundum omnes leges filii qui de concubinis nascuntur, sunt vituperabiles. Sed hoc non esset, nisi concubitus ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis. Ergo habere concubinam est contra legem naturæ.

Præterea. Sicut supra distinct. xxvi. dictum est, ma-